

PUBLICISTIKA: EX LIBRIS U BIBLIOTECI SLIKA I VRIJEME PREDSTAVLJA SLIKARE IZ PERA IGORA ZIDIĆA

Trebotić, Murtić, Vaništa, Kuliš...

O svima njima je Zidić ostavio duboke tragove, ne samo one prigodničarske zapise u povodu otvaranja izložbi, već ozbiljne eseje i studije, pače i za naše hrvatske prilike raskošne monografije

NAPISAO **Mate ĆURIĆ**

"O Murtiću sam, dakle, govorio i kada o njemu nisam govorio" - rečenica je i misao Igora Zidića napisana u drugoj knjizi biblioteke *Slika i vrijeme* - Edo Murtić - izašla krajem prošle godine u izdanju zagrebačkog Ex Librisa i pod uredništvom Jelene Hekman (prva je o Matku Trebotiću izašla nešto ranije, 2012. dok su one o Murtiću, Vaništi i Kulišu iz 2013.), a koja na najbolji način ilustrira sadržaj i povod za koji se ovaj naš istaknuti povjesničar umjetnosti, pjesnik i kulturolog odlučio u još jednoj obnovi sjećanja i važnosti hrvatskih slikara (veličina) u današnjem europskom hrvatskom kontekstu.

Hrvatske sudbine

Naime, rečenica s početka teksta iz XIII. poglavlja knjige *Munja iz ruke* - "Lake" i *brzinske tehnike u djelu Ede Murtića* - objedinjuju istovremeno dvije hrvatske sudbine, dva pola hrvatske kulture i intelektualne zablude u koje su zadnjih pola stoljeća padale pod različitim političkim (režimskim) utjecajima mnoge osobnosti kojima je često nametnuto mjesto na nekoj od proskribiranih strana. Znakovito je ovo baš na slučaju Zidić - Murtić jer je povjesničar umjetnosti i

onda, kao i danas, svoj rad i život vezao uz Maticu hrvatsku što mu je donijelo niz zabrana i izopćenja iz javnosti, dok je slikar pak svoj strelovit uspon vezao uz nevjerojatnu lakoću servilnosti prema svakoj vlasti, ali i još brzi odmak od nje čim bi se nazrela promjena.

Naravno, oba slučaja nisu do kraja točna, jer su obje ove veličine naprosto nadrasle svoje prognitelje i mazitelje, a njihov je talent i doprinos hrvatskom slikarstvu i kulturi uopće danas temelj na kojemu opstoji suvremeno slikarstvo. Igor Zidić je uz svoje časne prethodnike Putara, Pejčića, Depola bio i ostao onaj svjedok vremena koji nije slikarstvu prilazio *ex cathedra*, već s očima

ravno u atelijere, *in situ*, na mjesto zbivanja i nastajanja onoga što nas lančano vezuje s ostatkom svijeta i u čemu su hrvatski slikari jedna karička u tom lancu.

Dijalog u stvaranju

Upravo ta intimna veza, dijalog u stvaranju, zapisi s margine susreta, poput onoga iz sjećanja-druženja s Piceljom u kojemu je u toj uzajamnosti i povjere-

Igor Zidić je uz svoje časne prethodnike Putara, Pejčića, Depola bio i ostao onaj svjedok vremena koji nije slikarstvu prilazio *ex cathedra*, već je ulazio ravno u atelijere

to je i to da spomenuti nisu slučajni Zidićev izbor.

Dok je Trebotić ona zavijačnja splitska poveznica u kojoj se mogu naći i zrnca sentimenta, Murtić je pak paradigma vremena i trnovitih putova kroz koja su obojica prolazila u svom poslanju da hrvatsku modernu nadgrade suvremenim dosezima kao naravan i nasljedan slijed u tom povijesnom hodu na karti svjetske umjetnosti, Vaništa još živi svjedok gorgonaških iskorača kao avangarde iza zavjese i svojim zapisima, a Kuliš je ona generacijska i nova snaga koja se nastavlja i od koje se još očekuju novi pomaci na toj suvremenoj liniji visokih domašaja. Dakle, učitelji i učenici.

O svima njima je Zidić ostavio duboke tragove, ne samo one prigodničarske zapise u povodu otvaranja izložbi, već ozbiljne eseje i studije, pače i za naše hrvatske prilike raskošne monografije (Trebotić i Kuliš) i postavbe izložbi u najznačajnijim suvremenim kontekstima nastanka, razvoja i stanja Moderne, poput onih u galeriji Adris u Rovinju, Modernoj galeriji u Zagrebu na čijem je čelu Zidić godinama bio, ili opusima izvan domovine od Australije do Južne Amerike iza koji su ostali također studiozni katalozi kao mali priručni udžbenici za svakog budućeg povjesničara umjetnosti.

Uočljiva apstrakcija

I površnom poznavatelju djela ovih slikara jasno je da je riječ o onoj prvoj uočljivoj apstrakciji koja ih povezuje, ali čitajući Zidićeve impresije o Murtiću iz I. poglavlja "O novom i o trajnom" (*Naknadni prilog jednoj raspravi*) iz 1978. lako ćemo dokučiti da koliko on duboko zalazi u njihove početke ("Ilustrirajući drugoga, Murtić idealno ilustrira sebe...", povlačeći njegov tek začeti slikarski nerv s ilustracijama u Kovačićevoj "Jami"), do zadnjeg XVI., dodaci "Radnik u ratu" iz 1988. uz izložbu "Ratne godine" Ede Murtića, 1941.-1945.

Taj odnos nepoćudnog pisca i poćudnog slikara u vremenima zarobljenim ideologijama najbolje se ocrta u autorovoj napomeni o izboru teksta gdje Zidić ističe da "od prvotne zamisli da se u knjigama ove serije okupe svi moji monotematski prikazi, napisani kroz godine i desetljeća, o pojedinim hrvatskim umjetnicima, u ovoj sam prilici - s nekoliko razloga - morao odustati..." Naime, on spominje i tri teksta o Murtiću koja su izostavljena (Murtić, *Telegram* iz 1966.: *Godine i trenuci*, Edo Murtić 1941.-1945., Muzej revolucije naroda Hrvatske, 1988. i *Doživljaj Amerike (Nekoć i danas)*, uz izložbu u galeriji "Josip Račić", Zagreb 1988. za koje kaže da u sebi "nose neke mladenačke, ratoborne poruke, kakve odavno ne zastupam i koje ne smatram utemeljenima..." (zapisano u Zagrebu, 5. svibnja 2013., netom pred tiskanje knjige).

Dakle, Zidić u dobroj vjeri ne skriva ni ono što može biti predmet sukoba na "ideološkoj razini", ali svjestan činjenice da su ponekad i ovakvi iskoraci dobra ilustracija vremenu i slikarstvu u potrazi za lukom spasa citira ih i na njih ukazuje da bi neki budućí procjenitelji imali potpunitu sliku tih okolnosti, recimo kao ulogu hrvatske moderne u onome što se nastojalo ugraditi u jugoslavenske moderne umjetnike. Ništa manje nije važno i to što čitajući iznova, a mnogi i prvi put, Zidićeve reference o ovim slikarima ujedno učimo i spoznajemo cjelovitu hrvatsku likovnu ostavštinu i k tome kontekstualiziranu s ostatkom svijeta.

Na taj način upravo negira ono što mu se s one druge strane stalno predbacuje da je zaokupljen Hrvatskom kao otokom, a on je Europejac i intelektualac još od šezdesetih, što je očito bilo prerano za mnoge današnje vrle euforije i ondašnje skeptike na braniku sistema s ljudskim likom zatvorenim u krletci. Potvrda tome je što su i ove knjige ostale medijski prešućene, pa čak i kada je u pitanju ljubimac Murtić.